

האדם מאחורי המגבלה: דף מקורות

משה רבנו: מנהיג דגול ואדם עם מגבלה

שמות פרק ב (א-יח) משה רבנו מתבגר ויוצא אל אחיו:

(יא) וְיְהִי בַיָּמִים הֵהֵם וַיִּגְדַּל מֹשֶׁה וַיֵּצֵא אֶל אָחָיו וַיֵּרָא בְּסִבְלֹתָם וַיֵּרָא אִישׁ מִצְרֵי מִכָּה אִישׁ עִבְרִי
מֵאָחִיו:

(יב) וַיִּפֶן כֹּה וְכֹה וַיֵּרָא כִּי אֵין אִישׁ וַיֵּךְ אֶת הַמִּצְרִי וַיִּטְמְנֵהוּ בַחֹל:

(יג) וַיֵּצֵא בַיּוֹם הַשֵּׁנִי וְהִנֵּה שְׁנֵי אַנְשִׁים עִבְרִים נָצִים וַיֹּאמֶר לְרָשָׁע לְמָה תִּכָּה רַעְךָ:

(יד) וַיֹּאמֶר מִי שְׁמֶךָ לְאִישׁ שֶׁר וְשִׁפְט עֲלֵינוּ הַלְהַרְגֵנִי אֲתָה אָמַר כֹּאשֶׁר הִרְגַת אֶת הַמִּצְרִי וַיֵּרָא
מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אָכֵן נֹדַע הַדָּבָר:

(טו) וַיִּשְׁמַע פְּרַעֲה אֶת הַדְּבָר הַזֶּה וַיִּבְקֹשׁ לְהַרְגוֹ אֶת מֹשֶׁה וַיִּבְרַח מֹשֶׁה מִפְּנֵי פְרַעֲה וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ
מִדְיָן וַיֵּשֶׁב עַל הַבְּאֵר:

(טז) וַלְכַהֵן מִדְיָן שֶׁבַע בָּנוֹת וַתְּבַאֲנָה וַתְּדַלְנָה וַתְּמַלְאֲנָה אֶת הַרְהָטִים לְהַשְׁקוֹת צֹאן אֲבִיהֶן:

(יז) וַיָּבֹאוּ הָרַעִים וַיִּגְרְשׁוּם וַיִּקָּם מֹשֶׁה וַיִּזְשַׁעַן וַיִּשָּׂק אֶת צֹאנָם:

שאלה: בפסוקים אלו מתוארים שלושה אירועים שבהם היה מעורב משה. מהם שלושת האירועים?
אילו תכונות של משה באות לידי ביטוי בשלושת המקרים שתוארו?

מהפסוקים למעלה ראינו שמשה, הנסיך שגדל מנותק מאחיו בבית פרעה הראה רגישות לסבלו של האחר ויכולת לעשות מעשה. המדרש מספר לנו שאותו משה, הוא אדם בעל מום, אדם עם מגבלה כבר מילדות:

וכן בת פרעה מגדלת מי שעתידי ליפרע מאביה... והיו שם יושבין חרטומי מצרים ואמרו מתייראין אנו מזה שנטול כתרך ונותנו על ראשו שלא יהיה זה אותו שאנו אומרים שעתידי ליטול מלכות ממך. מהם אומרים להורגו מהם אומרים לשורפו. והיה יתרו יושב ביניהן ואומר להם: הנער הזה

אין בו דעת, אלא בחנו אותו והביאו לפניו בקערה זהב וגחלת, אם יושיט ידו לזהב יש בו דעת והרגו אותו, ואם יושיט ידו לגחלת אין בו דעת ואין עליו משפט מות. מיד הביאו לפניו ושלח ידו ליקח הזהב ובא גבריאל ודחה את ידו ותפש את הגחלת והכניס ידו עם הגחלת לתוך פיו ונכוה לשונו וממנו נעשה כבד פה וכבד לשון

שמות פרק ד פסוקים י-טז משה במפגשו מול הקב"ה בסנה:

(י) ויאמר משה אל ה' בי אדני לא איש דברים אנכי גם מתמול גם משלשם גם מאז דברך אל עבדך כי כבד פה וכבד לשון אנכי:

(יא) ויאמר ה' אליו מי שם פה לאדם או מי ישום אלם או חרש או פקח או עור הלא אנכי ה':

(יב) ועתה לך ואנכי אהיה עם פיך והוריתיך אשר תדבר:

(יג) ויאמר בי אדני שלח נא ביד תשלח:

(יד) ויחר אף ה' במשה ויאמר הלא אהרן אחיך הלוי ידעתי כי דבר ידבר הוא וגם הנה הוא יצא לקראתך וראך ושמח בלבבו:

(טו) ודברת אליו ושמעת את הדברים בפיו ואנכי אהיה עם פיך ועם פיהו והוריתי אתכם את אשר תעשו:

(טז) ודבר הוא לך אל העם והיה הוא יהיה לך לפה ואתה תהיה לו לאלהים:

שאלות : איך משה רואה את המגבלה שלו? האם הוא מאמין ביכולת שלו להנהיג למרות המגבלה? מה עונה לו ה'? מהו הפתרון שהוא מציע לו? מה המשמעות לכך שאדם קרוב אליו מסייע לו בתפקיד המנהיגות?

דברים ל"ג פסוק י', סיכום מנהיגותו של משה:

ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אשר ידעו ה' פנים אל פנים

למרות מעמדו הגבוה כל כך נאמר גם:

במדבר י"ב פסוק ג': והאיש משה ענו מכל אדם אשר על פני האדמה

שאלה: מה לדעתכם על פי המקורות השונים שראינו עיצב את דמותו של משה גם כאדם ענו מכל אדם?

תלמוד בבלי מסכת תענית דף כ עמוד א

תנו רבנן: לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארז.

מעשה שבא רבי אלעזר בן רבי שמעון ממגדל גדור מבית רבו, והיה רכוב על חמור ומטייל על שפת נהר, ושמח שמחה גדולה, והיתה דעתו גסה עליו מפני שלמד תורה הרבה.

נזדמן לו אדם אחד שהיה מכוער ביותר.

אמר לו: שלום עליך רבי! ולא החזיר לו.

אמר לו: ריקה, כמה מכוער אותו האיש! שמא כל בני עירך מכוערין כמותך?

אמר לו: איני יודע, אלא לך ואמור לאומן שעשאני כמה מכוער כלי זה שעשית.

כיון שידע בעצמו שחטא ירד מן החמור ונשתטח לפניו, ואמר לו: נענית לך, מחול לי! –

אמר לו: איני מוחל לך עד שתלך לאומן שעשאני ואמור לו כמה מכוער כלי זה שעשית.

היה מטייל אחריו עד שהגיע לעירו.

יצאו בני עירו לקראתו, והיו אומרים לו: שלום עליך רבי רבי, מורי מורי!

אמר להם: למי אתם קורין רבי רבי? –

אמרו לו: לזה שמטייל אחריך.

אמר להם: אם זה רבי - אל ירבו כמותו בישראל. –

אמרו לו: מפני מה? –

אמר להם: כך וכך עשה לי. –

אמרו לו: אף על פי כן, מחול לו, שאדם גדול בתורה הוא.

אמר להם: בשבילכם הריני מחול לו. ובלבד שלא יהא רגיל לעשות כן.

מיד נכנס רבי אלעזר בן רבי שמעון ודרש: לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארז

שאלות:

1. מיהו "המכוער" בסיפור?
2. שימו לב מי יורד בסיפור ומי עולה?
3. איזו שרשרת תגובות נוצרת מהדחייה שדחה הרב את האדם שמולו?
4. מהו לדעתכם המסר של הסיפור?

הדרישה של אדם להיות רך כקנה מבטאת את היכולת להיות גמיש בהסתכלות שלך על אדם אחר. גמישות זו מאפשרת לאדם לראות מעבר לאותה מגבלה או פגם חיצוני שנראה בפניך ברגע הראשון.

קבלת פנים של הרבי מילובעוויטש לחיילים עם נכות

בהזדמנות מיוחדת לפני כשלושים שנה נקבצו ובאו קבוצת נכי מערכות צה"ל, לבית מדרשו של הרבי מילובעוויטש, והרבי קיבלם בשמחה ומאור פנים והעריף עליהם שפע מילים חמות וברכות לכל טוב גשמי ורוחני, ובין השאר הרבי כינה אותם בתואר "מצויני צה"ל", ולא בתואר נכים, והרבי הסביר, שאין זה לעג, אלא להיפך: הפגיעה באברי הגוף מעוררת כוחות ותעצומות נפש, להגביר את פעילות הנשמה והכוחות הנפשיים.

שאלה: לדעתו של הרבי מילובעוויטש, האם אדם יכול להפיק גם דברים חיוביים מתוך מגבלה? האם ניתן להכליל אמירה זו על כל קושי או מגבלה שאנו ניצבים בפניהם?

מגבלה: עניין של נקודת מבט?

מדרש רבה, בראשית, נ"ג, י"ד

קומי שאי את הנער ויפקח את עיניה. אמר רבי בנימין: הכל בחזקת סומין עד שהקב"ה מאיר את עיניהם, מן הכא (מכאן): "ויפקח אלהים את עיניה ותלך ותמלא את החמת". הדא אמרת: מחוסרת אמנה (אמונה) היתה:

שאלה: רבי בנימין היה "סגי נהור" כלומר אדם עם עיוורון. מהו המסר שהוא מנסה להעביר באמירה זו?

שאלה: מה המסר של הסיפור הבא?

ברכות נ"ח א

תרגום:

רב ששת סגי נהור היה (עיוור). היו כולם הולכים לקבל פני המלך וקם רב ששת והלך איתם. פגש אותו איש צדוקי. אמר לו: הכדים השלמים הולכים לנהר לשאוב מים, אבל שברי הכלים למה ילכו?

אמר לו: חכה וראה שאדע יותר ממך

חלף גדוד ראשון. כאשר נשמע רעשם אמר לו הצדוקי עכשיו בא המלך.

אמר לו רב ששת: לא בא

חלף גדוד שני. כאשר נשמע רעשם אמר לו הצדוקי עכשיו בא המלך.

אמר לו רב ששת: לא בא המלך

חלף השלישי בשקט. אמר לו רב ששת: ודאי עכשיו בא המלך.

אמר לו ההוא הצדוקי, מנין לך?

אמר לו מלכות הארץ כעין מלכות הרקיע שכתוב: "צא ועמדת בהר לפני ה' והנה ה' עובר ורוח גדולה וחזק מפרק הרים ומשבר סלעים לפני ה' לא ברוח ה' ואחר הרוח רעש לא ברעש ה'. ואחר הרעש אש לא באש ה' ואחר האש קול דממה דקה" (מלכים א' יט, י"א- י"ב)

כשבא המלך פתח רב ששת ובירך אותו

אמר לו אותו צדוקי: מה שלא ראית, אתה מברך?

ומה היה עליו על אותו צדוקי? יש אומרים: ניקרו עיניו ויש אומרים שרב ששת נתן בו עיניו ונעשה גל של עצמות.

מקור אחרון זה דן בברכת כוהנים שבו הכוהנים עומדים בפני העם בבית הכנסת מרימים את כפיהם ומברכים אותם:

שולחן ערוך אורח חיים הלכות נשיאת כפים ונפילת אפים סימן קכח סעיף ל

מי שיש לו מום בפניו או בידיו, כגון שהם בוהקניות או עקומות או עקושות לא ישא את כפיו, מפני שהעם מסתכלין בו. והוא הדין למי שיש מומין ברגליו. במקום שעולים לדוכן בלא בתי שוקים, וכן מי שרירו יורד על זקנו, או שעניו זולפות דמעה, וכן סומא (עיוור) באחת מעיניו, לא ישא את כפיו. ואם היה דש בעירו, דהיינו שהם רגילים בו ומכירים הכל שיש בו אותו מום, ישא כפיו ואפילו הוא סומא בשתי עיניו. וכל ששהה בעיר ל' יום, מקרי (נקרא) דש בעירו; ודוקא בעירו, אבל אם הולך באקראי לעיר אחרת, ושהה שם ל' יום, לא. ואפילו לא בא לדור שם להיות מבני העיר, אלא בא להיות שם מלמד או סופר או משרת שנה או חצי שנה, חשוב דש בעירו בל' יום.

שאלות:

1. מה פירוש המילים "דש בעירו"?
2. מדוע כהן עם מגבלה "שדש בעירו", יכול לשאת כפיים?
3. מה משנה ההיכרות עם אדם עם לקות או מגבלה?

-
4. הכהן צריך לברך את עמו ישראל באהבה. מהי ההדדיות שנוצרת מכך שאנשי העיר לומדים לקבל את הכהן בעל מום?
5. בעקבות מקור זה חשבו: כיצד שילוב של אנשים עם מוגבלויות בחברה יכול להשפיע על יחס החברה ובעקבותיה אולי על יחס ההלכה היהודית?